

UNUTULMAYANLAR

Türkiye'de Cumhuriyet Devrinde beden eğitimi öğretmeni yetiştirme çalışmaları ve aşamaları

A. CEVDET ARUN
Emekli Bed. Eğ. Öğretmeni

Yurdumuzda, "Beden Eğitiminin bir Bilim Kolu, Genel Eğitimin bir parçası olduğu, bunun kendine mahsus öğretim yolları olması dolayısıyla bunu öğretecek elemanların yetiştirilmesinin de bir sisteme bağlanması gerekeceği" fikri, Rahmetli Üstad Selim Sırrı Tarcan'ın büyük hizmet ve mücadeleleri sonucu ele alınmış ve türlü şekillerde gereklerinin yapılması yoluna gidilmiştir.

Selim Sırrı Tarcan'ın hayatı ve bu uğurdaki çabaları, ayrı ve uzun bir inceleme konusu olduğundan bunu bir başka yazıya bırakarak burada, şimdilik, kısaca değinmekle yetinilecektir.

Selim Sırrı Tarcan, 25 Mart 1874'te MORA - Yenişehir Fenari (Rumeli)'de bir Miralay (Albay) çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Henüz iki yaşında iken babası, Karadağ Muharebelerinde şehit olduğundan Annesiyle İstanbul'da yine bir Kurmay Subay olan Dayısı yanında büyümeye başlamıştır. Dayısının başka bir göreve atanması üzerine Annesinin güçlükler ve sıkıntı ile yetiştirmeye çalıştığı Selim Sırrı okuma çağına gelince Galatasaray Sultanisi (Lisesi)'ne yatılı olarak verilir. Son sınıfa kadar okuduktan sonra malî güçlükler dolayısıyla Askerî Mühendis Mektebine (Mühendishane-i Berrî-i Hümayun - Kara Harp Okulu) yine yatılı olarak girer.

Hareketli yaradılıştaki olan Selim Sırrı, Galatasaray Lisesi'nde Beden Eğitimi Öğretmeni Faik Bey'i çok beğenip örnek alarak bu derse aşırı ilgi duymuş, çalışmış, adalî gücünü arttırarak aletlerde hünerlerini geliştirmiştir.

Aynı heves ve merak yeni okulunda da devam etmiş, diğer spor dallarını, bilhassa Eskrimi de içine alarak iyice ilerlemiş; adalî gücü, pazılarının şişkinliği, aletlerdeki hünerleri kendisini iyice kamçulamış; emsali arasında gerçekten temayüz etmiştir.

İstihkâm Subayı olarak okulu bitiren Selim Sırrı İzmir'e atanır. Orada da çalışmalarına devam eder ve bir arkadaşının teşvikiyle gazeteye yazı yazmaya da başlar.

Bir süre sonra İstanbul'a, mezun olduğu Askerî Mühendis Mektebine Cimnastik ve Eskrim Öğretmeni olarak atanır.

Beden Eğitimi aşırı merak ve hevesi dolayısıyla 1908 Meşrutiyet İlânından bir süre sonra kendisini geliştirmek üzere İsveç'e gönderilmesini sağlar.

Stokholm Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsü'ndeki öğrenimi sırasında bu işin sade adale kuvveti, hüneri, pazı şişkinliği olmadığını, buna daha başka bir takım bilgilerin eklenmesi gerektiğini, bunun bir Bilim Dalı olduğunu anlar. Hatta yurda dönüşünde samimi olarak "İsveç'e pazılarımı gittim, kafamla döndüm." şeklindeki sözleri ve itirafı bunun güzel bir belgesidir.

Yurda dönüşünden bir süre sonra askerlikten ayrılır ve sivil okullarda çalışmayı yeğler. Beden Eğitiminin bütün vatandaşlara yayılmasını sağlamak üzere bilfiil çalışmaları, yazıları ve konferansları ile büyük gayretler gösterir. Fakat konuyu yayabilmek için öğretmen yetiştirmek lâzımdır.

İstanbul Erkek Öğretmen Okulu Beden Eğitimi Öğretmenliğine atanır. İlkokul Öğretmeni Adayları, hattâ bunların yeteneklileri üzerinde bilhassa durarak çabasını sürdürür.

Kurtuluş Savaşı bitip zafer kazanıldıktan sonra sıra, milletin her bakımdan kalkınması için alınacak tedbirlere gelmiştir. Milletten fikren, ruhen ve bedenlen kalkınmasında kendisine büyük görev düşen eğitim işi ele alınacaktır.

1921 Temmuzunda toplanıp çalışmalarını bitiremeden dağılmış olan "MAARİF KONGRESİ"nin devamı, 15 Temmuz 1923 - 15 Ağustos 1923 tarihleri arasında sürdürülmüş ve "BİRİNCİ HEY'ET-İ İLMİYYE (Bilimsel Heyet)" adıyla eğitim tarihimize geçmiştir.

Millî Eğitim Bakanı İsmail Safa Beyin başkanlığında toplanan (40) kişilik bu hey'ette "Terbiye-i Bedeniye Muallimi" (Beden Eğitimi Öğretmeni) Selim Sırrı da bulunmaktadır.

Bu Hey'etin, eğitim, eğitimin planlanması yolundaki çalışmaları ve uğraşları maddeler halinde sıralanırken, 5'inci madde olarak "İzcilik ve Beden Eğitimi" de geçmektedir.

İcra Programının tesbiti sırasında "Darülmuallimin ve Darülmuallimat (Erkek ve Kız Öğretmen Okulu) nizamname ve programları", "Sultani (Lise) İzcilik Teşkilat-Esasiyesi", "Terbiye-i Bedeniye Darülmuallimini (Beden Eğitimi Öğretmen Okulu)" gibi konular da maddeler halinde kayde geçmiştir.

Bu İlmî Heyetin çalışmaları sonunda 14 Ağustos 1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantısında okunan İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu)'nin programında Millî Eği-

UNUTULMAYANLAR

Hareketli yaradılıştaki olan Selim Sırrı, Galatasaray Lisesi'nde Beden Eğitimi Öğretmeni Faik Bey'i çok beğenip örnek alarak bu derse aşırı ilg duymuş, çalışmış, adalı gücünü artırarak aletlerde hünelerini geliştirmiştir.

Aynı heves ve merak yeni okulunda da devam etmiş, diğer spor dallarını, bilhassa Eskrimi de içine alarak iyice ilerlemiş; adalı gücü, pazılarının şişkinliği, aletlerdeki hüneleri kendisini iyice kamçılammış; emsali arasında gerçekten temayüz etmiştir.

Istihkâm Subayı olarak okulu bitiren Selim Sırrı İzmir'e atanır. Orada da çalışmalarına devam eder ve bir arkadaşının teşvikiyle gazeteye yazı yazmaya da başlar.

Bir süre sonra İstanbul'a, mezun olduğu Askerî Mühendis Mektebine Cimnastik ve Eskrim Öğretmeni olarak atanır.

Beden Eğitime aşırı merak ve hevesi dolayısıyla 1908 Meşrutiyet İlanından bir süre sonra kendisini geliştirmek üzere İsveç'e gönderilmesini sağlar.

Stokholm Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsü'ndeki öğrenimi sırasında bu işin sade adale kuvveti, hüneleri, pazu şişkinliği olmadığını, buna daha başka bir takım bilgilerin eklenmesi gerektiğini, bunun bir Bilim Dalı olduğunu anlar. Hatâ yurda dönüşünde samimi olarak "İsveç'e pazılarımla gittim, kafamla döndüm." şeklindeki sözleri ve itirafı bunun en güzel belgesidir.

timle ilgili bölümde (6)nci madde olarak "Ferdin bedeni, fikri kabiliyetleri gibi ahlâki ve içtimai kabiliyetleri de inkişaf ettirilecektir. Bu maksada vusul için bir Terbiye-i Bedeniye Darülmualimin'i (Beden Eğitimi Öğretmen Okulu) açılacak, izcilik Teşkilâtına Ehemmiyet-i mahsusa verilecek, programlar ile mekteplerin teşkilâtı tedricen içtimai esasta tevfiik olunacaktır." sözleri yer almaktadır.

Böylece, Selim Sırrı Tarcan'ın, Beden Eğitimi Öğretmeni, bir ara İstanbul Erkek Öğretmen Okulunun (Yüksek Öğretmen Okulu ile birlikte) Müdürü, Beden Terbiyesi Umumi Müfettişi olarak gösterdiği büyük çabalar sonucu, Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştirilmesi işi bir "HÜKÜMET GÖREVİ" olarak belirmiş bulunmaktadır.

Buna göre Selim Sırrı Tarcan bir yandan Öğretmen Okulundaki öğrencileri hazırlamaktadır. Diğer okullara da Beden Eğitimi yayma, Kız Okullarında, hattâ Din Tedrisatı yapan okullara, Medreselere bile bu işi sokma savaşı vermiş; başarılı da olmuştur.

Öğretmen işi daima ön planda geldiğinden ve her şey öğretmene bağlı olduğundan uğraşlar bu yöne çevrilmiş; öğretmen yetiştirilmek üzere İsveç Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsüne 1925 Yılında iki erkek eleman (İstanbul Erkek Öğretmen Okulundan S.S. Tarcan'ın öğrencisi Nizamettin Kırşan ve Galatasaray Lisesi mezunu Vildan Aşır Savaşır) gönderilmiş, 1926'da İstanbul-Çapa'daki Kız Öğretmen Okulunun yanı başına bir Cimnastik salonu yapılması işine başlanmıştır.

İnşaatın bitiminde 1927'de burada bir "Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Kursu" açılması sağlanır. Buraya İsveç'ten Üç Beden Eğitimi Öğretmeni getirilir. Biri Bayan (İnçe NERMAN kız adaylar için), biri (Rangar JONSON erkekler için), üçüncüsü (Masaj ve Tıbbî Cimnastik için Sven ALEXANDERSON) çalışmaya başlarlar. Pratik dersler yanında teorik derslere de yer verilmektedir.

Kurs öğrencileri, okullarda Beden Eğitimi Öğretmenliği (herhangi bir mesleki formasyon görmeden) yapan, Vिलाyetlerden seçilip gönderilen ilkokul öğretmenleridir. 3, 4,

UNUTULMAYANLAR

9 aylık devreler halinde 1927, 1928, 1929 yıllarında devam eder. İsveçli öğretmenlerin süreleri bittiğinden yurtlarına geri giderler.

Bu arada, ilkökul Öğretmeni olarak bu Kursu devam edip mezun olarlardan bir bayan eleman (Zehra ALAGÖZ), ileride kız öğrenciler için açılacak öğretmen yetiştirme faaliyetlerine hazırlık olmak üzere, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından İsveç'e Stokholm Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsüne tahsile gönderilir.

Çapa'daki Kurs 1929-30 yılında da İsveç'ten tahsilden dönen Türk elemanlarla bir yıl daha devam ederek 1930'da son bulur.

Bu kurslara devam ederek orta dereceli okulların Beden Eğitimi Öğretmenliğine atanan Bayan ve Bay öğretmen sayısı, maalesef, bilinmemektedir.

Ancak o devrin Beden Eğitimi anlayışı (bilhassa Cimnastik yönünde), yetiştirme şart ve şekillerine göre bu elemanlar canla başla memleketin her tarafında çalışmışlar; işin hem kendisini, hem de mücadelesini yapmışlardır. Bunlardan 1960'lı yıllara kadar görevlerini sürdürenler olmuştur. Bu gün belki bir kısmı artık hayatta da değildir. Hepsinin şükran, takdir ve rahmet duygularıyla anmak bir kadirdirlik olacaktır.

Yine Selim Sırrı TARCAN'ın çabalarıyla Millî Eğitim Bakanlığında Yetkili ve Sorumlu çevrelerde "Öğretmen Yetiştirme" işini daha esaslı bir şekilde ve daha ileriye götürme hedefleri ve düşünceleri hâkim olmaya başlamıştır.

Bu maksatla Ankara'da Orta Dereceli Okullara muhtelif branşlarda öğretmen yetiştiren Gazi Eğitim Enstitüsüne bir de BEDEN EĞİTİMİ BÖLÜMÜ eklenmesi yolunda bir adım atılarak Enstitünün ana binası yanında bir kapalı Cimnastik salonu ve atletizm tesisleri ile koşu pisti de bulunan bir SPOR SAHASI yapımına girişilmiştir.

İnşaatın bitiminde 1932 Yılında Yatılı müesseseye olan Gazi Eğitim Enstitüsüne bir Beden Eğitimi Şubesi ilave olarak açılmış; bu yeni Şubeye yalnızca Erkek Öğretmen okulu mezunu olup enaz bir yıl ilkökul Öğretmenliği yapmış olan erkek öğrenciler alınmıştır. Böylece, üç yıl öğrenim sürelî bir statü kurulmuş bulunur.

Bu suretle Selim Sırrı Tarcan, büyük uğraşları sonunda idealeine kavuşmuş olur. Millî Eğitim Bakanlığı Müfettişliği görevi sürmektedir.

O devrin İdaresi, memlekete muhtelif saha ve şekillerde hizmet etmiş kimseleri, büyük bir anlayış, isabet ve derin bir kadirdirlikle değerlendirmekte ve adeta ödüllendirmektedir. Bu cümleden olarak Selim Sırrı Tarcan da 1.3.1935 tarihinde Ordu Milletvekilliğine seçilmiş ve Millî Eğitimdeki görevinden ayrılmıştır. Bununla beraber yazılar yazarak, konferanslar vererek, radyo konuşmaları yaparak hizmetini sürdürür. Milletvekilliği 1946 seçimlerinde son bulmuş; evinde sakin hayatını yaşamaya devam ettiği bir sırada ani bir amboli ile 3.3.1957'de vefat etmiştir. (Nur içinde yatsın)...

İstanbul-Çapa'daki Kursun kapanmasından sonra İstanbul Erkek Öğretmen Okulunun Beden Eğitimi Öğretmenliğini üstlenen Nizamettin KIRŞAN, Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne bağlı bu yeni Şube'nin başına getirilir.

Ayrıca, Almanya'da da Beden Eğitimi işleri daha değişik ve ileri bir gidişte olduğundan değişik sistemleri de almak üzere, bir Alman Öğretmen de (Kurt DAINAS) getirilir. Pratik derslerini bu iki öğretmen (Nizamettin Kırşan Cimnastik, Kurt Dainas Atletizm ağırlıklı spor) yürütürler. Yeri geldikçe ilgili teorik bilgileri de verirler.

Daha önce İsveç'e gönderilip öğrenimini tamamlayarak yurda dönen ve Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü Beden Eğitimi Öğretmenliğine atanan Zehra Alagöz de "Anatomi"

derslerini okutmakla görevlendirilir.

Öğretmenlik Bilgileri (Psikoloji, Pedagoji, Öğretim Metodu), Yabancı Dil, Müzik dersleri de Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesi içinde ve bu dersleri okutan öğretmenlerce yürütülür.

1934-35 yılında Vildan Âşır Savaşır da Şube Öğretmenleri kadrosundaki haklı yerini alır.

Gazi Eğitim Enstitüsünün bu yeni Beden Eğitimi Bölümü, 1934-35 öğretim yılı sonunda ilk mezunlarını verir. bu kaynağa ilerisi için eleman hazırlamak üzere bu ilk mezunlardan ikisi (Cemal Alpman ve Memet Arkan) Bakanlıkça seçilerek üç yıl için Almanya'ya tahsile gönderilirler.

İlk mezunlar yurdun muhtelif yerlerine atanarak aldıkları feyiz ve yeniliklerle ilk olmanın şevk ve sevinciyle çalışmalarına başlarlar. (Sayıları 20'dir.)

Şube çalışmalarına devam eder. 1935-36 yılında ikinci mezunlarını verir. Bu mezunlardan da üç eleman (Cevdet Arun, Hasan Örengil, Ahmet Yaraman) sağlanan bir imkânla göre seçilerek Bakanlıkça Almanya'ya Berlin Devlet Beden Eğitimi Akademisi'ne tahsile gönderilirler.

Orta Öğretimde Beden Eğitimi öğretmeni ihtiyacı dolayısıyla çabuk ve kısa yoldan öğretmen elde etmek için 1937'de Şubenin öğrenim süresi iki yıla indirilir. O sene üçüncü sınıftaki öğrenciler yıl ortasında (birinci sömestr sonunda) mezun edilerek okulların öğretmen kadrolarına katılırlar.

Ayrıca Şubeye o yıl Öğretmen Okulu mezunlarından başka Lise mezunlarından da kız öğrenci alınır. Öğretmen okulu mezunu olma şartı kaldırılır.

Öğretmen Zehra Alagöz'e ilaveten İstanbul Alman Lisesinin Alman Bayan Beden Eğitimi Öğretmeni (Margarete KORGE) Bakanlıkça sözleşmeli olarak Şubenin öğretim kadrosuna getirilir ve kız öğrencilerin pratik ve gerektiğinde ilgili teorik dersleri bu iki öğretmen tarafından yürütülmeye başlanır. Diğer genel ve meslekî dersler, daha önce olduğu gibi Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesi içindeki elemanlarca okutulur.

Bu arada, Beden Eğitimi öğretmeni olacakların, ileride bu işi yapamayacak hale geldiklerinde veya buldukları okulda ihtiyaç duyulduğunda ikinci bir Branşı da yapabilmeleri maksadıyla Şubenin haftalık ders dağıtımında dört saat süre ile "Türkçe", "Tarih-Coğrafya" dersleri Ek Branş olarak okutulması yoluna gidilir. Bu dersler de Enstitü bünyesindeki öğretmenlerce yürütülür.

Eylül 1939'da Almanların Polonya'ya taarruzlarıyla İkinci Cihan Harbi başlayınca yurdumuzdaki diğer Almanlar gibi, Şubenin iki Alman öğretmeni ayrılmak zorunda kalırlar.

Öğretmen Nizamettin Kırşan ile Vildan Âşır Savaşır Bakanlık Merkez Teşkilâtında, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünde görevlendirildiklerinden Enstitüdeki öğretmenlikleri azalır. Bu halde Gazi Eğitim Enstitüsü binasının içinde açılmış olan Gazi Lisenin Beden Eğitimi Öğretmeni İlyas Sınai (ki Şubenin ilk sınıfı öğrencileriyle derslere devam ederek Enstitüden mezun olmuştur.) ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne Ankara'ya Atletizm Antrenörü olarak getirilmiş bulunan Macar Gyula RATKAİ Şubenin erkek öğrencilerinin pratik derslerini yürütme ile görevlendirilirler.

Kız öğrencilerin ilk mezunlarından da bir eleman (Pakize Gökay) Enstitü öğretmenliğinde Zehra Alagöz'le birlikte kız öğrencilerin pratik derslerini üstlenirler.

Şubenin mezunlarından Almanya'ya tahsile gönderilen ve öğrenimlerini tamamlayan erkek elemanlar yurda dönüp Muazzaf Yedek Subaylık hizmetlerini bitirerek terhis-

UNUTULMAYANLAR

lerinde 1940 yılı başında ikinci sömestreden itibaren Enstitü öğretmenliğinde görevlendirilip çalışmaya başlarlar. Diğer iki öğretmen de öğretim yılı sonunda eski görevlerine dönerler. (Almanya'ya gidip gelenlerden biri, Ahmet Yaraman, Ankara'da Siyasal Bilgiler Okulu ile Devlet Konservatuarında öğretmen olarak görevlendirilir. Fakat kısa bir süre çalışmadan sonra Sarılık Hastalığına yakalanarak maalesef çok erken hayatını kaybetmiştir.)

Şubenin öğrenim süresi tekrar üç yıla çıkarılmıştır. Genç ekip şevkle işe koyulmuştur. Görüp öğrendikleri yeniliklerle İsveç'in biraz katı kurallı Ling Cimnastiklerinden başka Alman çalışmalarında görülen daha yumuşak, güçten ziyade esneklik, elastikiyet geliştirici yolda giderler. Atletizme daha çok yer verirler.

O zamana kadar kuruluş aşaması geçiren, daha ziyade öğretim elemanlarının inisiyatifleriyle yürüyen ve esaslı bir şekilde kâğıt üzerine dökülüp Bakanlık ilgili ve yetkili Makamlarından geçmemiş veya parça parça geçmiş olan Şube Müfredat Programlarının hazırlanması gerektiği ortaya çıkmıştır. Esasen aynı hal Gazi Eğitim Enstitüsünün diğer şubelerinin de parça parça ve münferiden kâğıtlar üzerinde olan müfredat programlarının da bir sistem içinde birleştirilmesi ve topluca Bakanlık Talim ve Terbiye Kurulundan geçirilerek bir kitap haline getirilmesi Enstitü İdaresince ele alınmak istenmiştir.

İşte bu hava içinde Şubede Pratik ve Teorik olarak hangi sınıfta, hangi derslerin haftada kaç saat okutulacağı, müfredat metinlerinin neler olacağı tesbit edilmiş; enstitünün diğer bölümleriyle birleştirilmek üzere bütünlüğe uyularak hazırlanmış; her Şubenin ve derslerinin hedefi müfredat başlarında belirtmek suretiyle bütün olarak Bakanlık Talim ve Terbiye Kurulundan geçirilip bir kitap halinde basılmış; böylece çok gerekli olan "Şubenin nasıl çalışacağı" tesbit olunmuştur.

1942-43'te Şube öğrenim süresi tekrar üç yıla çıkarıldığından ve Yardımcı Ders sistemi kaldırıldığından müfredat programları üç yıla göre hazırlanmıştır.

Tesbit edilen dersler şöyledir: Pratik olarak Cimnastik, Ritmik Cimnastik, Spor (Atletizm ağırlıklı), Eğitsel ve Sportif Oyunlar, Halk Dansları (Millî Oyunlar), İzcilik; Teorik olarak Beden Eğitimi Bilgileri, Beden Eğitimi Tarihi, Anatomi, Fizyoloji, Spor Hijiyeni, Antropometri (Kısa bir süre), Saha ve Malzeme Bilgisi, Teşkilât ve İdare, Tıbbî Cimnastik ve Masaj, Çocuk ve Gençlik Psikolojisi, Pedagoji, Öğretim Metodu (genel ve özel), Yabancı Dil, Türk Devrim Tarihi.

Yetişen Beden Eğitimi öğretmenlerinin her bakımdan çok taraflı olmaları hedeflendiğinden ve öğrenim sırasında Ankara'da mümkün olmayıp kış dinlenme tatilinde kendi şartları içinde ve yerinde yapılmaya çalışılan "Kayak" faaliyetleri mecburî Kurs; Yaz aylarında yapılan Yüzme ve İzcilik faaliyetleri de sahil bölgelerinde Yaz Kursu halinde programa bağlanarak Şubenin mecburî dersleri haline getirilmiştir.

Şube öğretim kadrosundan Hasan Örengil, Afgan Hükümetinin isteği ve millî Eğitim Bakanlığımızın uygun görmesiyle izinli olarak 1943 yılında üç yıl Afganistan'a gitmiş; süre bitiminde üç yıl daha uzatılarak 1949'a kadar orada kalmış ve bu tarihte eski görevine dönmüştür.

Bu çalışmalar devam ederken, Bakanlıkça öğretim kadrosu için hazırlanmak üzere seçilerek Amerika'ya iki erkek eleman gönderilmesi ele alınmış; Şubenin mezunlarından seçilen iki eleman Amerika'ya gönderilmiş; bunlardan biri öğrenimden sonra, maalesef, yurda dönmeyecek orada kalmış (İsmail Çetin), diğeri (Ertuğrul Günışık)

dönüşünde Enstitünün (Şubenin) öğretim kadrosuna katılmıştır. Ayrıca iki bayan elamanın da Almanya'ya gönderilmesi öngörülmüş ise de bu husus gerçekleşmemiştir.

1944-45 öğretim yılında Edirne'de aynı statüye göre bir "Beden Eğitimi Öğretmen Okulu" açılması ele alınıp açılmış, bir yıl çalıştıktan sonra kapatılarak ikinci sınıfa geçen öğrencileri Ankara'ya Gazi Eğitim Enstitüsüne nakletilerek öğrenimlerini orada sürdürmüşlerdir.

Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmeni iken Edirne'deki okulda görevlendirilen Pakize Gökay ile eşi Faik Gökay da bu öğrencilerle birlikte Ankara'daki öğretim kadrosunda yer almışlardır.

1945-46 yılı sonunda, Şube elemanlarının pek sempatik bulunmamakla beraber, öğretmen ihtiyacı dolayısıyla Şubenin öğrenim süresi Bakanlıkça tekrar iki yıla indirildiğinden bu öğretim yılı sonunda hem üçüncü, hem ikinci sınıf öğrencileri mezun edilmişler; orta dereceli okullardaki öğretmenler safına katılmışlardır.

İki yıllık öğrenim süresiyle Şube çalışması devam ederken 1948-49 yılında İstanbul-Çapa Eğitim Enstitüsünde, İsveç'ten iki öğretmen getirilmek suretiyle bir Beden Eğitimi bölümü açılmış; bir devre mezun vermiş, kapatılması kararlaştırılmış; son sınıftan bütünlemeye kalan öğrencileri Eylül Bütünleme imtihanları Gazi Eğitim Enstitüsünde vermek; ikinci sınıfa geçenler de öğrenimlerine Ankara'da devam etmek üzere Gazi Eğitim Enstitüsüne nakletilmişlerdir.

Bu sıralarda yeni bir girişimle 1949-50'de üç yıl öğrenim süreli YÜKSEK BEDEN EĞİTİMİ ENSTİTÜSÜ açılması Bakanlıkça uygun bulunmuş; Gazi Eğitim Enstitüsü Spor Sahasının hemen yanında Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne bu maksat için yapımına başlanmış olup sadece bir ünitesi (200 kişilik erkek yatakhane ve ders odaları, idare odaları, bir yemekhane, bir cimnastik salonu) tamamlanan binada, Gazi Eğitim Enstitüsünün her türlü yemeyen-eşya imkanlarından ve öğretmenlerinden faydalanılmak üzere, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün desteği ile Nizamettin Kırşan'ın Müdürlüğünde bu ayrı binada faaliyete başlamıştır. Öğrencileri de Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü öğrencileridir.

İstanbul Eğitim Enstitüsü ikinci sınıfından gelen ve Ankara'da okumaları gereken öğrencilerden bazıları "Enstitüye iki yıl için geldiklerini" belirterek "üçüncü sınıfa okumak istemediklerini ve ikinci senenin sonunda mezun edilmelerini" arzuladıklarından, Bakanlıkça da uygun bulunduğundan programları ona göre ayarlamak suretiyle bu yolda hareketle mezun edilmişler; diğerleri ertesi yıl üçüncü sınıfa okumak istediklerinden bu üç yıllık rejime uymuşlar ve böylece, Şube öğretmenlerinin zaten istedikleri, üç yıllık rejim şekli elde edilmiştir.

Orta Öğretimde gittikçe artan okullarda, öğretmen ihtiyacı da hissedildiğinden Bakanlıkça 1940'lı yılların sonlarına doğru, bir tedbir olmak ve İstanbul-Çapa Kız Öğretmen Okulunun Cimnastik salonunda çalışmalarını yürütmek üzere, İstanbul'da Üniversitenin muhtelif Fakültelelerinde okuyanlardan ileride Beden Eğitimi öğretmenliği de yapabilmeleri için istekli ve yetenekli olan zaman Bakanlık Beden Eğitimi ve İzcilik müdürü bulunan Mehmet Arkan ile Bakanlık Müfettişi İlyas Sinal'ın yönetiminde bir kurs açılmaya girişilmiş; kısa bir süre buraya devam edenlerden bazıları (pek azı) verilen bir Kurs Bilgisi ile İstanbul'da okullarda ücretli öğretmen olarak çalışmışlar; ayrılıp kendi esas branşlarına dönmüşler; daha sonra da, zaten tamamen idarî bir nitelikte olan bu teşebbüse son verilmiştir.

UNUTULMAYANLAR

Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümünde öğretmen ihtiyacı kendini göstermektedir. İlk yıllarında çalışmış olanlar daha sonraları Bakanlık Merkez Örgütünde veya Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünde görevlendirildiklerinden Enstitü ile ilgileri azalmış, hatta bazılarının hiç kalmamıştır.

Eski mezunlardan iki erkek eleman (İhsan Telli, Muammer Pamuk) 4489 sayılı kanuna göre "Görgü, bilgi ve ihtisaslarını arttırmak üzere" izinli olarak İsveç'e gitmişler; dönüşlerinde Şubenin öğretim kadrosundaki yerlerini almışlardır.

Ayrıca eski mezunlardan bir erkek eleman (Cumhur Saltuklar), Bakanlıkça seçilerek Almanya'ya Köln Yüksek Beden Eğitimi Enstitüsüne tahsile gönderilmiş; öğreniminin bitiminde o da Şubenin kadrosunda çalışmalarına başlamıştır.

Yine bu arada Enstitünün mezunlarından erkek ve bayan elemanlardan kendi istekleri ile veya Bakanlıkça seçilip gönderilmek suretiyle Almanya'ya gidip gelenlerden Enstitüde yer alan öğretmenler de olmuştur.

Orta Öğretimde öğretmen ihtiyacı dolayısıyla 1960'lı yılların başlarında İstanbul-Çapa ve İzmir-Buca Eğitim Enstitülerinde de birer Beden Eğitimi Bölümü açılmış; Gazi Eğitim Enstitüsünün öğretmenlerinden bazıları buralarda görevlendirilmiş; meslekte çalışan eski mezunların temayüz edenlerinden de buralarda öğretim elemanı olarak yararlanılmıştır.

1970'li yılların başlarında kurulmuş bulunan Gençlik ve Spor Bakanlığınca "Spor Idarecisi" ve "Bir Branş öğretim elemanı (Antrenör)" yetiştirilme düşüncesiyle Ankara'da bir "Spor Akademisi" açılması yoluna gidilmiş; daha sonra buna İstanbul-Anadoluhisarı ile Manisa'daki de eklenmiştir.

Ancak hangi öğretim elemanı ile neyi, hangi şartlar içinde nasıl yapacağı, sonucun ne olacağı belirlenmemiş, bu girişim, maalesef, bekleneni verememiş, hatta bazı mezunları ortada kalmıştır, denebilir.

1980'e geldiğinde YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) olunca, bütün Yüksek Öğrenim Kurumlarının Üniversitelere bağlanması söz konusu olmuştur. Meslek elemanı yetiştiren bütün Yüksek Öğrenim Kurumları gibi, Eğitim Enstitülerinin Beden Eğitimi Bölümleri de Üniversitenin Eğitim Fakülteleri bünyesinde bir BÖLÜM haline getirilmiş, Spor Akademisi hevesi de bu bölümlerle kaynaştırılmıştır.

Halen bu uygulama devam etmektedir. Ancak Eğitim Fakültelerinden mezun olanların hangi kapasitede olduklarını, bunlardan öğretmen olmak isteyenlerin girdikleri "Meslek Yetenek Sınavları" sonuçlarını incelemek göstermektedir.

1932'de kuruluşundan itibaren uzun yıllar, konusunda tek Müessese olarak çalışan, hatta daha sonra kurulan bazıları da içine alan Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü, çok yönlü ve yeni bir anlayışa göre yetiştirip mezun ettiği öğretmenlerle —Gazi Eğitim Enstitüsünün bütün Şubeleri mezunları gibi— memleketin orta öğretiminde Beden Eğitiminin çeşitli unsurlarında (oyun, cimnastik, spor, izcilik, kampçılık) bir takım mahrumiyetlere, eksikliklere rağmen canla başla çalışarak, işin hem kendisini, hem mücadelesini yaparak yepyeni bir hava uydurmuşlar; tesisler meydana getirmişler, araç eksikliğini telâfiye uğraşmışlar; sportif faaliyetlere karşı çekici, yol gösterici bir hava estirerek yetenekli gençlerden yıldızlar yetiştirmişler; memlekette bu konuda gerçekten yeni bir manzara yaratmışlardır.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramında Samsun'dan An-

kara'ya "Bayrak Koşusu" Şube Öğretmenler Kurulunun önerisiyle ele alınmış; bugün de devam eden bir GELENEK haline dönüşmüştür.

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla Geçit Resmi için yurdun her tarafından Ankara'ya gelen orta dereceli okulların izci öğrencileriyle "İzcilik Gösterileri, tablo halinde çalışma örnekleri sergileme" fikri, Şube öğretmenlerince ortaya atılmış; 1940'dan önce Enstitünün spor sahasında gösteri yapılmış; bunları seyre gelen zamanın Cumhurbaşkanı rahmetli İsmet İnönü, bundan memnun kalmış, "stadyumda geniş bir halk kitlesine gösterilmesi" yolunda direktif vermiş; Şube önderliğinde hazırlanan bu gösteriler, ertesi yıl daha çeşitlendirilip genişletilerek izcilik faaliyetlerinin değişik şekilleri canlı tablo halinde (2000) kişilik izci grubuyla Ankara 19 Mayıs Stadyumunda tekrarlanmış; ilgi ve beğeni ile izlenmiş, bu yolda bir gelenek uyanmıştır.

O zamana kadar ancak mevzii şekilde küçük gruplarca icra edilen Millî Oyunların (Halk Danslarının), büyük bir grup halinde icrası işi ele alınmış, Bakanlıkça da uygun mütalâa edilerek 1941 yılı 19 Mayıs Gösteri programına Enstitünün kız ve erkek bütün öğrencileri, bazı öğretmenleri hazırlanmışlar; Bayramı kutlama törenleri sırasında 19 Mayıs Stadyumunda, kendine mahsus kıyafetlerle ve ilk defa olarak (Erzurum Oyunlarından bazıları) 60-70 kişilik grup halinde sergilemişlerdir. Çok beğenilen ve Bakanlıkça da teşvik edilen bu hal Şubenin dersleri meydanında ertesi yıllarda başka yörelerin oyunları (Halk Dansları) ele alınmak suretiyle tekrarlanmıştı.

Mezunlara, gittikleri yörelerin millî oyunlarını (Halk Danslarını) araştırıp, işleyip kitlelere öğreterek törenlerde sergilemeleri telkin edilmiş; buna uyulmuş; böylece büyük sayıdaki kişilerin millî oyunları sahasında sergilemeleri görülmeye başlamış; bu suretle Millî Folklorumuzun bu ünitesinin araştırılıp işlenmesi ve meydana çıkarılmasının temeli atılmıştır. Bugün ilkokullara kadar inen ve Devletçe profesyonel grubu oluşturulan, zaman zaman TV'da da sergilenen bu faaliyetler onur vericidir.

Enstitü Beden Eğitimi Bölümü, Ankara'da Yüksek Okullar Arası spor temalarında da öncülük yaparak faaliyetlerin yayılmasına hizmet etmiştir.

Ayrıca Beden Terbiyesi Bölgesi tarafından tertiplenen ve o zamana kadar bayan katılanı olmayan stadyumdaki Atletizm yarışmalarına, erkek öğrencilerle birlikte, tabii kendi aralarında kız öğrencilerin iştiraki, bu konuda yepyeni bir hava ve ilgi uyandırmış, bu yolda rekorlar da tesis edilmiş; böylece daha sonra bayanların da Atletizm faaliyetlerine bir başlangıç verilmiştir.

Enstitü mezunlarının, hattâ bazı öğrencilerinin gerek Bakanlık, gerek Kızılay, gerekse mahallî yönetimlerce yaz aylarında açılan çocuk ve genç kamplarında Rehber Öğretmen olarak çalışmaları da bu konuda atılmış başarılı bir adım olmuştur.

Böylece, kendi sahasındaki bu çalışmalarla Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü, Yetiştirilen ve yetiştirilenlerle memlekette üstlendiği görevi yerine getirmiş sayılır. Bunun huzurunu duymak elbet onların hakkı; bu uğurda emeği geçip ömrünü tüketmiş olanları rahmetle, kalanları şükranla burada anmak da bir kadirbilirlik olacaktır.

5.1.1990

Not: Bu yazının hazırlanmasında Üstat S.S. Tarcan'ın özgeçmişine ait bilgi ve belgelerden, Millî Eğitim Bakanlığınca Cumhuriyetin 50. yılında yayınlanmış "Cumhuriyetin 50. yılında Millî Eğitimimiz" adlı dökümandan ve olayların içinde yaşananların kişisel bilgilerinden yararlanılmıştır.